

ZOFIA MAJEWSKA

1907-1997

Lekarka, profesorka, światowej sławy neurołożka, twórczyni polskiej szkoły neurologii rozwojowej. Posługiwała się również nazwiskiem Aniela Gelbard i pod nim można znaleźć jej pierwsze publikacje naukowe.

Urodzona 13 stycznia 1907 roku w Warszawie, zmarła 19 listopada 1997 roku w Gdańsku. Pochodziła z rodziny z lekarskimi tradycjami.

W 1924 roku rozpoczęła studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego, czyli jeszcze przed oderwaniem się od uniwerku wydziałów medycznych i uczynieniem z nich samodzielnych uczelni medycznych. Ten proces miał miejsce dopiero po II wojnie światowej. Uczelnię ukończyła w roku 1930. W 1947 otrzymała tytuł specjalisty neurologa, w 1950 roku – specjalisty neurologii dziecięcej, a w 1962 – specjalisty z dziedziny rehabilitacji. Na początku kariery zawodowej pracowała w warszawskim Szpitalu Dzieciątka Jezus, by krótko po wojnie znaleźć zatrudnienie również na lubelskim Uniwersytecie imienia Marii Curie-Skłodowskiej.

W czasie II wojny światowej uczestniczyła w tajnym nauczaniu studentów medycyny pomimo zagrożenia ze strony Niemców. Straciła wówczas matkę i siostrę z rąk okupanta.

Była związana z Gdańskiem od 1946 roku, kiedy została zatrudniona w Klinice Neurologii Akademii Lekarskiej (od 1950 roku funkcjonującej jako Akademia Medyczna, a obecnie – od 2009 roku – jako Gdański Uniwersytet Medyczny) na stanowisku starszej asystentki, później adiunkta. Trzy lata później uzyskała tytuł doktora nauk medycznych na tej uczelni, a w 1960 roku jako pierwsza kobieta w historii Akademii Medycznej w Gdańsku tytuł profesora zwyczajnego (a wcześniej, w 1954 roku profesora nadzwyczajnego). Podobnie jako pierwsza kobieta w historii tej uczelni otrzymała tytuł doktora honoris causa w roku 1988. Od 1950 roku kierowała utworzonym na gdańskiej uczelni, pierwszym w Polsce Oddziałem Neurologii Dziecięcej, a w 1951 dodatkowo stanęła na czele Katedry i Kliniki Neurologii Akademii Medycznej w Gdańsku. W 1970 roku została kierowniczką Kliniki Neurologii Rozwojowej. W latach 1953 – 1954 pełniła funkcję prorektorki AM w Gdańsku.

Odbyła liczne staże zagraniczne. Biegle władała pięcioma językami (angielskim, czeskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim), w których również publikowała prace naukowe. Była autorką podręczników, promotorką osiemnastu dysertacji doktorskich, ośmiu prac habilitacyjnych oraz kierowniczką trzydziestu dwóch specjalizacji. Szczególny nacisk kładła na rozwój i doskonalenie lekarzy.

W badaniach naukowych zajmowała się przede wszystkim neurologią rozwojową, w szczególności padaczką dziecięcą, drgawkami, wodogłowie, chorobami naczyniowymi i zaburzeniami rozwojowymi. Uważana jest za twórczynię polskiej szkoły neurologii dziecięcej i rozwojowej. Wniosła ogromny wkład w światowy rozwój tej dziedziny. Jej badania poprawiły stan wiedzy na temat rozwoju ruchowego dzieci. Do dnia dzisiejszego wręczany jest przez Polskie Towarzystwo Neurologów Dziecięcych medal im. prof. Zofii Majewskiej, przyznawany „za pracę i wielki wkład w rozwój neurologii dziecięcej w Polsce”. W dowód uznania jej wkładu w rozwój medycyny otrzymała tytuł honorowej obywatelki miasta Gdańska.

Bibliografia

Rückemann K., *Majewska Zofia (1907–1997)*, [w:] *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Tom 1, red. Z. Machaliński, Gdańsk 2003, s. 74–80.

Autorka: Katarzyna Katana

MARIA MATYSIK

1892-1980

Nauczycielka, organizatorka i dyrektorka Miejskiego Gimnazjum Żeńskiego w Chojnicach. Urodziła się 7 grudnia 1892 roku w województwie stanisławowskim, na terenie dzisiejszej Ukrainy.

Szkolę średnią ukończyła w Przemyśle i rozpoczęła studia we Lwowie na filologii polskiej. Jej edukację przerwała I wojna światowa, po której zakończeniu Maria kontynuowała naukę w Poznaniu. Po ukończeniu studiów pracowała w szkołach w Jaśle, Trzemesznie i w Gnieźnie.

W 1928 roku Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu wyznaczyło Marii Matysik zadanie – miała zbadać czy istnieje szansa by w Chojnicach zorganizować gimnazjum dla dziewcząt. Chciano stworzyć szkołę, która pozwalałaby przygotować młode kobiety nie tylko do podjęcia studiów wyższych, ale także dać im warunki do zdobycia pełnego wykształcenia zawodowego. Wkrótce wręczono Matysik nominację na dyrektorkę nowopowstałego Miejskiego Gimnazjum Żeńskiego w Chojnicach. Pracę zaczęła od poszukiwań kadry nauczycielskiej: „[...] bardzo ucieszyło mnie, że wśród kandydatek dwie były rodowitymi Pomorzankami, co miało dla mnie ważną wymowę. W dziesięć lat po zdobyciu niepodległości wykształcone Pomorzanki mogły już drugie pokolenie dziewcząt kształcić!” (Matysikowa 2013: 90). Od samego początku stawiała na wysoki poziom nauczania. Szkoła miała być zarazem elitarna i egalitarna – uczyła się w niej nie tylko młodzież ze środowisk inteligenckich, ale także córki z rodzin chłopskich i robotniczych. Jej dalszy rozwój przerwał wybuch II wojny światowej. Mąż Marii – Stanisław Józef Matysik – został zamordowany przez hitlerowców w październiku 1939 roku w lasach pod Chojnicami. Maria zdążyła im uciec.

Po wojnie zamieszkała w Bydgoszczy, gdzie została wpieryw współorganizatorką, a następnie dyrektorką III Państwowego Gimnazjum Żeńskiego, w którym pracowała do emerytury. Przez cały czas miała stały kontakt z większością swoich pierwszych uczennic z chojnickiego Gimnazjum. Cieszyła się niebywałym autorytetem i miała doskonały kontakt z młodzieżą. O swojej pracy mówiła: „Nie daremny był wysiłek małego miasta. Silna była wiara w wartość twórczej pracy i wzbogacania wiedzy, głębokie było przekonanie o potrzebie takiej pracy dla narodu, szczególnie tu na Pomorzu, gdzie zaborcza niewola pruska silną ręką dusiła wszelkie objawy wolnej myśli. [...] na czas odbudowy powojennej przysporzyło do ważnej pracy przygotowanych i odpowiedzialnych obywateli” (Matysikowa 2013: 92).

Była autorką, między innymi artykułu o chojnickim procesie o czary Barbary Splittstosser, ostatecznie spalonej na stosie w 1623 roku. Tekst ten opublikowała przed wojną w czasopiśmie „Zabory” (Jakubowski 2017).

Pod koniec życia wyprowadziła się do Sopotu, gdzie zmarła 5 października 1980 roku.

W czerwcu 1983 roku podczas zjazdu absolwentek Miejskiego Gimnazjum Żeńskiego odsłonięto tablicę pamiątkową, która znajduje się na obelisku przy wejściu głównym do szkoły, dzisiejszym Technikum nr 3 w Chojnicach. Tablica została odnowiona w 2012 roku przez wnuka Marii Matysik – Jana Krzysztofa Bieleckiego.

Bibliografia

Jakubowski Ł., *Ludzie poszli z dymem*, 2017, <http://krajna.com.pl/a/ludzie-poszli-z-dymem>. Dostęp: 10.10.2018.

Matysikowa M., *Wspomnienie o Miejskim Gimnazjum Żeńskim w Chojnicach*, [w:] *Pamiętniki Chojnickie*, red. K. I. Ostrowski, Chojnice 2013, s. 89-94.

Matysikowa M., *Miejskie Gimnazjum Żeńskie w Chojnicach*, „Zeszyty Chojnickie”, 1975/76, nr 6-7, s. 66-97.

Wierni harcerskiej przysiędze..., za: <http://www.historiachojnic.pl/artykuly/materialy/Lata-miedzywojenne/85/wierni-harcerskiej-przysiedze>, dostęp: 10.10.2018.

Rozmowa z Anną Marią Mydlarską, wnuczką Marii Matysik, przeprowadzona przez autorkę biogramu w dn. 19.10.2018.

Autorka: Anna Zielińska-Fedoruk

ZOFIA MATYSIK

1917-1997

Zofia Matysik (z domu Tomaszewicz) – pierwsza w Polsce dydaktyczka chemii, profesjonalna pływaczka. Urodziła się w Odessie w 1917 roku.

Krótko po I wojnie światowej wraz z rodziną przybyła do Wilna, gdzie ukończyła polskie gimnazjum u Sióstr Nazaretanek i rozpoczęła studia na Wydziale Chemii Uniwersytetu Wileńskiego. W czasie studiów uprawiała wyczynowo pływanie kraulem i w 1939 roku znalazła się w polskiej kadrze olimpijskiej, zdobywając mistrzostwo Polski. W czasie wojny wstąpiła do Armii Krajowej i uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Wzięła również udział w operacji „Ostra Brama” rozpoczętej 7 lipca 1944 i mającej na celu oswobodzenie Wilna z rąk okupanta niemieckiego. Zajmowała się wówczas głównie fałszowaniem dokumentów.

Po 1945 roku wraz z pracownikami i studentami Uniwersytetu Wileńskiego przeniosła się do Torunia do nowo powołanego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Tam ukończyła studia i podjęła pracę asystentki w Zakładzie Chemii. W 1948 roku obroniła pracę doktorską.

W 1952 roku wyprowadziła się na Wybrzeże, gdzie podjęła pracę naukowo-dydaktyczną w Instytucie Chemii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku. Powierzono jej organizację magisterskich studiów zaocznych na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii. Wtedy właśnie zainteresowała się dydaktyką chemii, która stała się jej pasją do końca życia. W 1954 roku utworzyła pierwszy w Polsce Zakład Metodyki Nauczania Chemii – późniejszy Zakład Dydaktyki Chemii. W swojej pracy dbała o rozwój naukowy pracowników zakładu. Dzięki jej wysiłkom na wydziałach chemicznych mogły być przeprowadzane przewody doktorskie z dydaktyki chemii. W latach 1976–1985 jako pierwsza w kraju wypromowała pięciu doktorów chemii z tego zakresu, wśród nich trzy kobiety. Organizowała stałe seminaria dla czynnych nauczycieli oraz metodyków. Współpracowała z Instytutem Kształcenia Nauczycieli i Ośrodkiem Metodycznym w Gdańsku, przewodniczyła Komisji do spraw nadawania nauczycielom chemii stopni specjalizacji zawodowej. Współdziałała także z komisjami programowymi i kwalifikacyjnymi dla nauczycieli chemii przy Ministerstwie Edukacji Narodowej. Była aktywną członkinią Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Współpracowała z dydaktykami chemii z Niemiec, Czech, Rosji oraz współprowadziła badania naukowe z wieloma ośrodkami zagranicznymi. Cieszyła się niekwestionowanym autorytetem i była międzynarodową ekspertką w swojej dziedzinie. Zakładem kierowała do roku 1987, kiedy to przeszła na emeryturę. Zmarła 16 lutego 1997 roku w Sopocie.

Opublikowała wiele prac naukowych i artykułów na temat dydaktyki oraz metodyki nauczania chemii. Opracowała kilka skryptów z metodyki nauczania i historii chemii. Wydała również wiele książek pomocniczych dla nauczycieli chemii, podręczniki szkolne i zbiory zadań (niektóre z nich doczekały się nawet dwudziestu wydań).

Za swoją pracę naukową i dydaktyczną została wyróżniona wieloma odznaczeniami, między innymi Medalem Komisji Edukacji Narodowej, tytułem „Zasłużonego Nauczyciela” oraz Odznaką Honorową Polskiego Towarzystwa Chemicznego.

Od 2008 roku przyznawany jest medal jej imienia, przyznawany przez Sekcję Dydaktyczną Polskiego Towarzystwa Chemicznego za wybitne osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze, popularyzację wiedzy chemicznej, rozwijanie innowacyjnych metod nauczania i uczenia się oraz aktywną działalność na rzecz edukacji chemicznej.

Bibliografia

Matysikowa Zofia, <https://uatacz.up.krakow.pl/~wwwchemia/zdch/index.php/zyciorysy-dydaktykow-chemii/116-matysikowa-zofia>. Dostęp: 10.10.2018.

Piosik R., Kowalik E., Florek A., *Medal im. Zofii Matysikowej*, <http://dydaktyka.ptchem.pl/medal-im--zofii-matysikowej>. Dostęp: 10.10.2018.

Rozmowa z Anną Marią Mydlarską, córką Zofii Matysik, przeprowadzona przez autorkę biogramu w dn. 19.10.2018.

Autorka: Anna Zielińska-Fedoruk

HALINA MICKIEWICZÓWNA DE LARZAC

1923-2001

Śpiewaczka operowa i operetkowa (sopran koloraturowy), pedagóżka. Urodzona 7 listopada 1923 w Stołpcach, zmarła 19 listopada 2001 w Gdyni.

Mickiewiczówna, a właściwie Halina Porszukow, urodziła się na Wileńszczyźnie jako córka Jana Porszukowa i Kamili Mickiewicz. Po matce była z pochodzenia Karaimką. Od 1924 roku mieszkała w Warszawie. Uczęszczała do gimnazjum Heleny Rzeszotarskiej, gdzie między innymi powierzano jej partie solowe w szkolnym chórze. Jej pierwsze profesjonalne przesłuchanie nie wypadło dobrze – doceniono muzykalność adeptki, sam głos oceniono jednak jako nie nadający się na scenę. Dopiero wizyta u słynnej Ady Sari otworzyła przed Mickiewiczówną perspektywy kariery zawodowej. Początkująca śpiewaczka zaczęła pobierać lekcje u Sari, później również z nią zamieszkała, stając się nie tylko jej uczennicą, ale i przyjaciółką.

Okupację spędziła w Warszawie. Debiut sceniczny Mickiewiczówny nastąpił 22 maja 1943 roku w kawiarni Lardellego. Używała już wtedy panieńskiego nazwiska matki jako pseudonimu scenicznego. Po upadku Powstania Warszawskiego i ucieczce z transportu do Niemiec, powróciła do stolicy w lutym 1945 roku. Związała się z Polskim Radiem, współpracując między innymi z Władysławem Szpilmanem i Stefanem Rachoniem. Występowała też na Scenie Muzyczno-Operowej, załączku późniejszej Opery Warszawskiej. W 1948 roku poślubiła Jerzego de Larzac, również śpiewaka; w roku 1949 przyszła na świat ich córka Elżbieta. Razem osiedlili się w Podkowie Leśnej. Od tego samego roku Mickiewiczówna występowała w Operze Warszawskiej, prowadziła również intensywną działalność koncertową w Polsce i za granicą. W 1959 roku zakończyła współpracę z Operą Warszawską z powodu małej liczby partii koloraturowych w repertuarze, odpowiednich dla jej głosu. Od 1959 roku była solistką Teatru Muzycznego w Gdyni. Jednocześnie podjęła pracę w Państwowej Operetce Szczecińskiej. W 1961 roku przeniosła się wraz z córką i matką do Gdyni.

Jeszcze przed zakończeniem kariery scenicznej i estradowej zdecydowała się zająć pracą pedagogiczną. W latach 1961-1972 była nauczycielką w Państwowej Średniej Szkole Muzycznej w Gdańsku. Od 1972 do 2001 roku uczyła śpiewu solowego w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (dzisiejszej Akademii Muzycznej) w Gdańsku. W latach 1966-1991 prowadziła zajęcia ze śpiewu w Studium Wokalno-Aktorskim Teatru Muzycznego w Gdyni. Wykształciła kilkudziesięcioro profesjonalnych śpiewaków i śpiewaczek. Wśród jej wychowanków była piosenkarka Irena Jarocka. Przez swoich uczniów została zapamiętana jako osoba życzliwa, pogodna, obdarzona niezwykłym poczuciem humoru. Przez większość życia chorowała na zespół Stargardta – zanik centralnego widzenia. Była osobą niemal ociemniałą, należała do Polskiego Związku Niewidomych. Cierpiała również na astmę i cukrzycę. W listopadzie 2001 jej stan nagle się pogorszył, zmarła w szpitalu. Została pochowana na cmentarzu na Witominie. Jest laureatką wielu odznaczeń, w tym nagrody Prezydenta Miasta Gdańska w dziedzinie kultury przyznanej w 1989 roku. W 1998 roku ukazała się płyta z nagraniami jej występów.

Bibliografia

Gawęcka, K. I., *Halina Mickiewiczówna. Ciepło głosu i serca*, Gdańsk 2009.

Autorka: Anna Sadowska

MARIA MIKULSKA-TRUSKOLASKA

1911-2005

Gdańska pionierka polskiego dziennikarstwa, współzałożycielka „Dziennika Bałtyckiego”, filatelistka z zamiłowania.

Urodziła się 11 lutego 1911 roku na Ukrainie w miejscowości Czarnomin, w regionie, który przestał należeć do Polski w wyniku II rozbioru Rzeczypospolitej i już nigdy później w jej obręb nie powrócił. W latach trzydziestych XX wieku Mikulska wraz z rodziną podzieliła los innych rodaków i rodaczek na terenie Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej i musiała uciec z rodzinnych stron przed Armią Czerwoną. Początkowo zamieszkała w Warszawie, gdzie uczyła się dziennikarstwa w tamtejszej szkole wyższej. Już w trakcie nauki zaczęła pisać dla tygodnika literackiego „Prosto z mostu”, następnie pracowała w gazecie „A.B.C”. Podjęła studia na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Filologii Polskiej, które niestety musiała przerwać z powodu wybuchu II wojny światowej. Została wysiedlona z Warszawy i trafiła na pewien czas do niemieckiego obozu pracy.

Pod koniec wojny powróciła do stolicy. Na pomorze przybyła z Warszawy początkowo jako wysłanniczka „Rzeczypospolitej” i Spółdzielni Wydawniczej Czytelnik w celu rozpoczęcia wydawania lokalnej gazety. Jak sama wspomniała w 2002 roku, delegacja ta „przeciągnęła się do dzisiejszego dnia” (Woźniak 2004), ale było to zgodne z jej marzeniami i planami o podróżach i ciekawej pracy. Wybrzeżem była zauroczona jeszcze dzięki przedwojennym wakacyjnym wspomnieniom. Dlatego zapytana przez prezesa Czytelnika, Jerzego Borejszę, gdzie chciałaby pracować, odpowiedziała bez wahania. Była pierwszą polską dziennikarką obecną w zajętej przez armię radziecką Świnoujściu, a z dachu willi w Sopocie, w której nocowała po drodze z Warszawy, obserwowała ostatnie działania Niemców na Helu. Początkowo zamieszkała w Gdyni, gdzie wiosną 1945 wraz z dwójką dziennikarzy ze Spółdzielni Wydawniczej Czytelnik redagowała publikowany krótko „Biuletyn Bałtycki”. Kilka tygodni później, już w poszerzonym redakcyjnym składzie, ale trudnych powojennych realiach współtworzyła w Gdańsku „Dziennik Bałtycki”. W celu przygotowania pierwszego reportażu do „Dziennika” udała się w towarzystwie redakcyjnej koleżanki na Półwysep Helski tuż po zakończeniu działań wojennych. Wyjazd był brawurowy (podróż „okazją” – ciężarówką z żołnierzami, brak kontaktu z kolegami i koleżankami z redakcji przez kilka dni, podejrzenie zaginięcia), ale przywieziony materiał dotyczący zakończenia działań wojennych bardzo ciekawy. Z „Dziennikiem” była związana praktycznie do 1972 roku, kiedy przeszła na emeryturę. Publikowała w dziale gospodarczo-morskim i miejskim, któremu też przez pewien czas przewodniczyła. Pisała także dla „Głosu Wybrzeża”. Emerytura w jej przypadku nie oznaczała końca pisania.

Jej drugą wielką pasją była filatelistyka, która w połączeniu z pierwszą – dziennikarstwem – zaowocowała współpracą z czasopismem „Filatelista”, a także redagowaniem rubryki filatelistycznej w „Dzienniku Bałtyckim” i „Głosie Wybrzeża”. Zdobyła wiele nagród i odznaczeń, między innymi za zasługi dla regionu i rozwoju dziennikarstwa. Szczególnie warto wspomnieć o Krzyżu Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz o Bursztynowym Notesie – wyróżnieniu za całokształt twórczości przyznawanym przez gdańskie środowisko dziennikarskie, którego była pierwszą w historii laureatką.

W jej życiu ważne miejsce zajmowały też redakcyjne przyjaźnie, nawiązane w pierwszych latach działania „Dziennika Bałtyckiego”. Zmarła w 2005 roku w wieku 94 lat, dwa miesiące po opublikowaniu ostatniego reportażu, co jest najlepszym dowodem na to, że dziennikarstwo stanowiło bardzo ważną treść jej życia.

Bibliografia

- Murawski K., *Kobiety pióra*, http://gdanskieminiatury.ikm.gda.pl/wp-content/uploads/2015/04/Kobiety_piora_poprawione.pdf. Dostęp 2018.10.15.
- Truskolaska Maria, [w:] *Słownik dziennikarzy i publicystów Pomorza 1945–2005*, pod red. G. Bral, A. Kietrys, J. Koziarskiego i in., Gdańsk 2008, s. 176.
http://dziennikarze.pomorskie.pl/wpcontent/uploads/2013/07/sownik_dziennikarzyipublicystow_v1.pdf. Dostęp 15.10.2018.
- Woźniak T., *Dziennikarka numer jeden*, [w:] *Znani nieznani. Opowieść o gdańszczanach. Część 2*, M. Burczycka-Woźniak (pod red.), Gdańsk 2005, s. 152–157.
- Woźniak T., *Rozkaz na całe życie*, 2004, <http://gdynia.naszemiasto.pl/archiwum/rozkaz-na-cale-zycie,336726,art,t,id,tm.html>. Dostęp 15.10.2018.

Autorka: Natalia Lewandowska

DANUTA MILEWSKA

1931-1998

Dyrektorka Muzeum Narodowego w Gdańsku. Urodziła się 14 grudnia 1931 roku w Baranowiczach k. Nowogródka.

Do Gdańska przeprowadziła się wraz z rodziną w 1946 roku. Uczyła się w Liceum im. Stefana Żeromskiego w gdańskiej Oliwie. W 1955 roku ukończyła studia na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, zdobywając zawód muzealnika. Zaraz potem podjęła pracę w Muzeum Sztuki w Łodzi w dziale naukowo-oświatowym. Wkrótce jednak została zmuszona do przeprowadzki do Elbląga, gdzie na długie lata związała się z tamtejszym muzeum, będącym wówczas oddziałem Muzeum Pomorskiego w Gdańsku. Zorganizowała wiele wystaw na temat historii i sztuki miasta, Pomorza i Prus Wschodnich oraz znacznie powiększyła jego zbiory. Doprowadziła do usamodzielnienia się elbląskiego muzeum i urządziła stałą ekspozycję w odbudowanym renesansowym budynku dawnego Gimnazjum Miejskiego. W 1960 roku została mianowana kierowniczką tej placówki. W tym samym roku wyprowadziła się jednak do Gdańska i podjęła pracę kustosa działu marynarskiego w Centralnym Muzeum Morskim. Wkrótce przeniosła się ponownie, tym razem do Muzeum Narodowego, gdzie początkowo kierowała Działem naukowo-oświatowym, a od 1977 roku Działem malarstwa dawnego.

W 1981 roku powołano ją na stanowisko wicedyrektora do spraw naukowych. Zajęła się wówczas przede wszystkim sztuką Pomorza Gdańskiego, zwłaszcza malarstwem. Opracowania o dziełach sztuki gdańskiego muzeum, które wówczas napisała, uznawane są do dzisiaj za niezwykle odkrywcze i nowatorskie. W międzyczasie przygotowała również koncepcję rekonstrukcji wyposażenia wnętrza Bazyliki Mariackiej według stanu sprzed drugiej wojny światowej. Opracowanie zawierało między innymi wytyczne wraz listą dzieł sztuki, które powinny powrócić do kościoła, opatrzoną odpowiednim uzasadnieniem. W styczniu 1983 roku powierzono jej stanowisko dyrektorki Muzeum Narodowego w Gdańsku, którym to kierowała aż do czasu przejścia na emeryturę w 1988 roku.

Podczas swojej kadencji doprowadziła do remontu i adaptacji spichlerza Opackiego na cele oddziału Etnografii MNG i poczyniła starania, uwieńczone sukcesem, o przeznaczenie Pałacu Opatów w Oliwie na cele ekspozycji sztuki współczesnej. Była również czynną członkinią gdańskiego oddziału Towarzystwa Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej.

Zmarła w styczniu 1998 roku po długiej i ciężkiej chorobie.

Bibliografia

Kasprzycka M., *Historia Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu*. Instytucja Kultury Miasta Elbląga, <http://www.muzeum.elblag.pl/s/9/historia>. Dostęp: 2018.09.10
Piaskowski T., Milewska D., *Gdańskie Studia Muzealne*. Tom 6, pod red. A. i B. Kubickich, Gdańsk 1995, s. 263–264.

Autorka: Anna Zielińska-Fedoruk

WERONIKA MILEWSKA

1900-1968

Jedna z pierwszych absolwentek Wydziału Nauk Matematyczno-Przyrodniczych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, pedagogka, działaczka społeczna, słupszczanka.

Urodziła się w roku 1900 w Lidzie na Wileńszczyźnie. Jej ojciec, Wincenty, pochodził z rodziny ziemiańskiej, matka była chłopką. Jak większość polskiego ziemiaństwa na kresach, za udział w powstaniach zostali pozbawieni majątków i zesłani na Syberię. Jej starsza siostra, Hanna (śpiewaczka operowa) uciekła przez Alaskę do Ameryki, gdzie zrobiła karierę i skąd wspomagała finansowo rodzinę, szczególnie młodsze rodzeństwo – Weronikę oraz Józefa. Zaznaczała przy tym, że fundusze mają przede wszystkim służyć zdobyciu przez nich jak najlepszego kształcenia. Rodzeństwo przejawiało wybitne zdolności, zwłaszcza w kierunkach ścisłych, chociaż Weronika równie szybko uczyła się języków obcych. Udzielanie korepetycji z francuskiego pomogło jej utrzymać się na studiach.

Magisterium z botaniki obroniła z wynikiem celującym i dostała propozycję zatrudnienia jako asystentka na macierzystym wydziale. Wybrała jednak pracę nauczycielki w renomowanych wileńskich szkołach. Poszerzała kwalifikacje na kursach pedagogicznych, dzięki czemu, oprócz biologii, uczyła również fizyki i chemii. Zapewniło jej to duży komfort finansowy.

Jak na owe czasy późno wyszła za mąż, mając dwadzieścia siedem lat, ugruntowaną karierę zawodową i aspiracje powrotu do świata nauki. Wraz z mężem, Józefem, geodetą, zbudowali okazałą willę tuż przy ogrodzie botanicznym. Razem mieli dwójkę dzieci – Jerzego i Marię.

Milewska była osobą niezwykle zaangażowaną w życie społeczno-polityczne przedwojennego Wilna, działała aktywnie w Polskiej Partii Socjalistycznej, walczyła o prawa kobiet. Jednak czas wojny i okupacji postawił przed Milewską nowe wyzwania. Organizowała komplety tajnego nauczania; w piwnicy jej domu znajdował się skład broni Armii Krajowej (AK). Redagowała podziemną gazetkę. W schowku na bieliznę ponad rok ukrywała kolegę ze studiów, Żyda, który w wileńskim getcie w dramatycznych okolicznościach stracił całą rodzinę. Po wojnie ów kolega, profesor Jakub Mowszowicz, jeden z najwybitniejszych polskich botaników, wystąpił o przyznanie Milewskiej medalu „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. Odmówiła jego przyjęcia, uważała bowiem, że był to po prostu ludzki, moralny obowiązek. Rodzina Milewskich pozostawała w bliskiej przyjaźni z Jakubem także po wojnie.

W lipcu 1945 roku wyjechali z Wilna i osiedli w Słupsku. Józef oddelegowany został do pracy w Szczecinie, a Weronika wpadła w wir pionierskiej pracy organizowania słupskiej oświaty. Była dyrektorką I Liceum Ogólnokształcącego. Z jej inicjatywy powstało również Liceum Felczerskie, które oferowało tak wysoki poziom nauczania, że absolwenci bez problemu kontynuowali naukę w akademiach medycznych, zasilając kadre lekarską w mieście. We wspomnieniach swoich uczniów i kolegów nauczycieli Milewska pozostała charyzmatyczną nauczycielką z wyjątkową zdolnością przekazywania wiedzy. W sytuacjach konfliktowych, szczególnie na tle politycznym, zawsze stawiała w obronie uczniów, niejednokrotnie wykorzystując swoje zdolności dyplomatyczne i mentorskie. Dzielnie walczyła z szabrownictwem, przeciwdziałała zastanej w Słupsku anarchii. Wspólnie z synem Jerzym (studentem prawa) założyła oddział Polskiej Agencji Prasowej (jedynej między Szczecinem a Gdańskiem). We własnym domu stworzyła redakcję pierwszej słupskiej gazety, „Kuriera słupskiego”, której była naczelną. Angażowała się w działania Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Jeździła z prelekcjami do miejscowości wokół Słupska walczyła z analfabetyzmem. Uświadamiała kobiety, propagowała nowoczesne myślenie i walczyła ze stereotypami, szczególnie dotyczącymi praw kobiet i świadomego macierzyństwa. Dzięki swoim osobistym kontaktom organizowała w Słupsku i okolicach wiele spotkań ze znanymi osobami – ludźmi kultury, nauki i polityki, często na własny koszt. Swoją niezwykle otwarty dom traktowała również jako miejsce spotkań słupskiej inteligencji.

Zmarła w 1968 roku. Pochowana jest na warszawskich Powązkach

Bibliografia

Znani Słupszczanie. Szkice biograficzne z powojennych dziejów miasta, red. A. Świetlicka, E. Wiśławska, Słupsk 2003.

Wspomnienia córki Marii, zapisane w kronikach rodzinnych w latach 90-tych.

Autorka: Małgorzata Lenart

ROMANA MILLER

1906-1983

Pedagożka, teoretyczka wychowania, współtwórczyni środowiska gdańskiej pedagogiki. Urodziła się 18 grudnia 1906 roku w Warszawie.

W 1923 roku uzyskała świadectwo dojrzałości w Żeńskim Gimnazjum Władysława Kunickiego w Lublinie. Studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Poznańskiego, w 1928 roku obroniła tam pracę doktorską z filozofii. Przez następne dwa lata kontynuowała studia w Instytucie Pedagogicznym w Wiedniu. Po powrocie do kraju podjęła pracę w Seminarium Nauczycielskim w Białymstoku, pełniąc jednocześnie funkcję kierowniczkę szkoły ćwiczeń. Następnie pracowała w Państwowym Pedagogium w Warszawie i tam w celu uzyskania pełnych kwalifikacji nauczycielskich złożyła egzamin magisterski z zakresu pedagogiki. W czasie okupacji włączyła się do działań Stołecznego Komitetu Pomocy Dzieciom i Młodzieży oraz brała udział w pracach tajnych kompletów kształcących nauczycieli. W 1945 roku zamieszkała w Gdańsku i podjęła pracę w Państwowym Pedagogium w Gdańsku-Oliwie. Po przekształceniu tej uczelni w Wyższą Szkołę Pedagogiczną (WSP) w 1946 roku objęła funkcję kierownika Katedry Pedagogiki.

Przyczyniła się do powołania w WSP w 1959 roku studiów magisterskich na kierunku pedagogika w unikalnej formule – przyjmowano tylko absolwentów Studium Nauczycielskiego z trzyletnią praktyką nauczycielską. Dzięki temu gdańska WSP stała się ważnym ośrodkiem myśli naukowej, kształcącym w tamtych latach pedagogów. W latach 1960–1963 była dziekanem Wydziału Humanistycznego tej uczelni. W 1966 roku uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1974 – zwyczajnego. W latach 1971–1977 kierowała Zakładem Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego i Studium Doktoranckim, a także pełniła funkcję opiekuna prac badawczych Studenckiego Naukowego Koła Pedagogów.

Unikała w swoich rozważaniach jednoznacznych rozstrzygnięć i sformułowań, koncentrując się na wielowymiarowości wychowania. „Śmiało i wielokrotnie przekraczała granice szkołocentryczności pedagogiki. [...] Wydaje się, że była najbardziej nowoczesnym humanistą pośród aktywnych badawczo pedagogów akademickich swojego pokolenia, uczoną poszukującą zrozumienia procesów socjalizacji, rozwoju i personalizacji z zastosowaniem różnych podejść teoretycznych. [...] Zostawiła po sobie dzieło niedomknięte, otwarte, zachęcające do kontynuacji pytań trudnych, metod niekonwencjonalnych, eksploracji obszarów niezbadanych, dzieło do odczytywania na nowo z różnych perspektyw” (Kwieciński 2006: 54).

Istotną powinność nauczyciela akademickiego dostrzegała w motywowaniu studentów do pogłębionej analizy literatury, nie tylko pedagogicznej.

Została odznaczona, między innymi Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Medalem Komisji Edukacji Narodowej

Zmarła 12 lipca 1983 roku w Gdańsku, została pochowana na Cmentarzu Komunalnym w Sopocie.

Bibliografia

Kopiec K., Rodziewicz E., *Romana Miler*, [w:] *Słownik pedagogów polskich*, pod red. W. Bobrowskiej-Nowak i D. Dryndy, Katowice 1998, s. 139-140.

Kwieciński Z., *Odwaga przekraczania jako testament wielkiej trójcy gdańszczyzan*, [w:] *Gdańskie rodowody pedagogiczne*, pod red. E. Rodziewicz, K. Rzedzickiej i E. Zalewskiej, Gdańsk 2006, s. 53-60.

Miller R., *Praca domowa ucznia*. Warszawa 1938.

Miller R., *O pracy nauczyciela*. Warszawa 1946.

Miller R., *U progu młodości*. Warszawa 1964.

Miller R., *Proces wychowania i jego wyniki*. Warszawa 1966.

Miller R., *Socjalizacja - wychowanie - psychoterapia*. Warszawa 1981.

Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1995, s. 174.

Rodziewicz E., *Prekursorzy pedagogiki gdańskiej - portrety, biografie. Profesor Romana Miller - pedagog, teoretyk wychowania* [w:] *Gdańskie rodowody pedagogiczne*, pod red. E. Rodziewicz, K. Rzedzickiej i E. Zalewskiej, Gdańsk 2006, s.14-16.

Autorka: Elżbieta Podoska-Filipowicz

MAGDALENA SYLWIA MODZELEWSKA-RYBICKA

1954-2016

Gdańska działaczka demokratycznej opozycji w okresie PRL, filolożka oraz terapeutka uzależnień. Urodziła się 3 listopada 1954, a zmarła 23 maja 2016 roku.

Gdańszczanka z urodzenia, od lat młodzieńczych wykazywała aktywną postawę społeczną, angażując się w działania opozycyjne. Już jako studentka filologii polskiej na Uniwersytecie Gdańskim (1973–1978) w 1976 roku współpracowała z Komitetem Obrony Robotników, zajmując się niezależną działalnością wydawniczą. Początkowo pomagała w rozpowszechnianiu Komunikatów KOR, przepisując je na maszynie, następnie organizowała prace edytorskie i wydawnicze dla związanego z Ruchem Młodej Polski pisma „Bratniak” i Wydawnictwa Młoda Polska. Od 1977 roku działała w Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz współdziałała przy założeniu Studencki Komitet Solidarności Wyższych Uczelni Trójmiasta.

Bardzo ważnym elementem życia Magdaleny Modzelewskiej była wiara chrześcijańska. W pierwszej połowie lat siedemdziesiątych była związana z kościelnym Ruchem Światło-Życie oraz z Duszpasterstwem Akademickim. W 1978 roku wraz z Bożeną Rybicką i Anną Parchimowicz organizowała odbijające się głośnym echem wśród mieszkańców Gdańska publiczne modlitwy w Bazylice Mariackiej w Gdańsku w intencji uwolnienia działacza Wolnych Związków Zawodowych Błażeja Wyszkwoskiego, a w 1980 roku – w intencji uwięzionych Tadeusza Szczudłowskiego i Dariusza Kobzdeja.

W latach 1977–1980 była wielokrotnie zatrzymywana i przeszukiwana, podobnie rewizji poddawano jej mieszkanie. W wyniku inwigilacji Służb Bezpieczeństwa miała problem z utrzymaniem stałego zatrudnienia. Początkowo pracowała jako nauczycielka w szkole podstawowej w Gdańsku, następnie podjęła pracę w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej. Pod naciskiem SB nie przedłużono jej jednak umowy o pracę.

Nie powstrzymało jej to jednak przed dalszym stawianiem oporu ówczesnej władzy. W 1979 roku współzakładała Ruch Młodej Polski, ugrupowanie antykomunistycznej opozycji, skupiające się na odzyskaniu pełnej niepodległości przez Polskę oraz obronie praw człowieka. W swoim środowisku była ceniona za niezwykle wycucie etyczne i bezinteresowność. W ramach działalności RMP współorganizowała niezależne manifestacje w Gdańsku z okazji, między innymi rocznic grudnia 1970, 11 listopada oraz 3 maja. Uczestniczyła w dyskusjach politycznych i wspomagała strajk w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w sierpniu 1980 roku. Należała do osób redagujących pierwsze postulaty strajkujących zakładów, protokołowała początek rozmów Komitetu Strajkowego z dyrekcją Stoczni. Pracowała również w sekretariacie Lecha Wałęsy.

Na prośbę osób pamiętających jej liturgie w Bazylice Mariackiej, organizowała i prowadziła wraz z Bożeną Rybicką codzienne modlitwy w pobliżu bramy nr 2 Stoczni Gdańskiej im. Lenina w trakcie sierpniowego strajku. Przyczyniły się one do stworzenia wspólnoty ludzi zgromadzonych po obu stronach bramy stoczniowej.

Od 13 grudnia 1981 Modzelewska, świadoma konsekwencji, pomagała w ukrywaniu działaczy podziemnej Regionalnej Komisji Koordynacyjnej Gdańsk. Figurowała w wykazie osób poszukiwanych w trybie nadzwyczajnym do internowania, sporządzonym 27 grudnia 1981 roku. W latach 1982–1983 pracowała w redakcji podziemnego pisma „Solidarność. Pismo regionu gdańskiego”, a od jesieni 1982 również w redakcji „Polityki polskiej”.

W wolnej Polsce nie zaangażowała się politycznie, w zamian skupiła się na rodzinie i pomocy potrzebującym. W latach dziewięćdziesiątych pracowała jako terapeutka uzależnień i przemocy w rodzinie. Od 1998 do 2002 roku pracowała w Towarzystwie Przyjaciół Dzieci w Koszalinie, a w latach 2003–2006 jako podinspektor ds. przeciwdziałania alkoholizmowi w Urzędzie Miasta w Gdańsku. Od 2005 prowadziła warsztaty dla rodziców i opiekunów dzieci niepełnosprawnych. Między 2005 a 2007 była terapeutką w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Gdańsku. W 2006 roku została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2015 – Krzyżem Wolności i Solidarności. Była żoną Mirosława Rybickiego oraz matką trzech synów.

Bibliografia

- Daszczyński R., *Magdalena Modzelewska-Rybicka*,
<https://www.gdansk.pl/wiadomosci/magdalena-modzelewska-rybicka,a,64164>. Dostęp: 16.10.2018.
- Dzido M., *Kobiety Solidarności*, Świat Książki, Warszawa 2016.
- Hall A., *Magdalena Modzelewska-Rybicka (3.11.154 – 23.05.2016)*, „Wyborcza.pl”,
<http://wyborcza.pl/7,134835,20886191,magdalena-modzelewska-rybicka-3-11-1954-23-05-2016.html>. Dostęp: 15.10.2018.
- IPN, Biuletyn Informacji Publicznej,
<http://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/69750>
<http://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/69750>. Dostęp: 16.10.2018.
- Kazański A., *Magdalena Modzelewska-Rybicka*, „Encyklopedia Solidarności”,
http://www.encysol.pl/wiki/Magdalena_Modzelewska-Rybicka. Dostęp 16.10. 2018.
- Kijewska B., *Kobiety demokratycznej opozycji 1976–1980*, [w:] W. Polak, J. Kufel, P. Ruchlewski, *Opozycja demokratyczna w PRL w latach 1976–1981*, Gdańsk 2012.
- Szczepuła B., *Magda rozdawała siebie ludziom [WSPOMNIENIE]*, „Dziennik Bałtycki”,
<https://dziennikbaltycki.pl/magda-rozdawala-siebie-ludziom-wspomnienie/ar/10063942> . Dostęp: 16.10.2018.

Autorka: Maria Murawska

URSZULA MROCKIEWICZ

1903-1957

Główna pediatra Macierzy Szkolnej w Wolnym Mieście Gdańsku. Urodzona 3 października 1903 roku w Białogardzie, zmarła w Swarzędzu 31 stycznia 1957.

Ukończyła żeńskie Gimnazjum im. Dąbrówki. W 1922 roku rozpoczęła studia medyczne w Poznaniu, po czym przeniosła się do Warszawy, gdzie w 1928 roku w Warszawskiej Szkole Pielęgniarstwa obroniła tytuł doktora nauk lekarskich. Zaraz po studiach podjęła pracę na stanowisku asystentki w Zakładzie Chemii Fizjologicznej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie pod kierunkiem profesora Jakuba Parnasa, biochemika. Prowadziła badania nad produkcją szczepionki przeciwgruźliczej dla dzieci. W 1931 roku rozpoczęła pracę w Klinice Chorób Dziecięcych Uniwersytetu Poznańskiego i uzyskała specjalizację w zakresie pediatrii. Biegła władała językiem niemieckim, francuskim i angielskim.

W 1935 roku przyjechała do Wolnego Miasta Gdańska, gdzie objęła stanowisko głównej lekarki ochronek i szkół powszechnych oraz Gimnazjum Polskiego Macierzy Szkolnej. Pracowała też w Poradni Polskiego Czerwonego Krzyża dla Dzieci przy dzisiejszej ulicy Rogaczewskiego i Poradni dla Niemowląt w Nowym Porcie. Była postrzegana jako bardzo pracowita, wszechstronnie utalentowana lekarka. Pełniła również obowiązki głównej lekarki w czasie wyjazdów kolonijnych młodzieży polskiej. W czasie II wojny światowej przebywała kolejno w kilku miejscach w Polsce, między innymi w Gdyni, Wielkopolsce i Warszawie.

W 1945 roku wróciła do Gdańska, gdzie objęła stanowisko inspektora Referatu Matki i Dziecka w przy Wydziale Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego. Związana była także z Polskim Towarzystwem Pediatrycznym z siedzibą w Sopocie. Od 1949 roku pełniła obowiązki kierowniczką Działu Dziecka i Szczepień BCG w Wojewódzkiej Przychodni Przeciwgruźliczej w Gdańsku. W lutym 1954 roku Mrockiewicz mianowano dyrektorką Dziecięcego Sanatorium Przeciwgruźliczego w Zaskoczynie. Dwa lata później objęła stanowisko w Dziecięcym Ośrodku Prewencyjnym w Górkach Wielkich koło Cieszyna. W swoich badaniach dotyczących szczepionki przeciwgruźliczej szczególnie interesowała się dziećmi w wieku niemowlęcym. Wobec postępującej choroby nowotworowej zrezygnowała z obowiązków i zamieszkała w Swarzędzu. Zmarła 31 stycznia 1957 roku.

W 1993 roku Szkoła Podstawowa nr 15 w Gdańsku otrzymała imię dr Urszuli Mrockiewicz.

Bibliografia

Danielewicz, G., Koprowska, M., Walicka, M., *Polki w Wolnym Mieście Gdańsku*, Gdańsk 1985.

Nawrot- Borowska, M., *Higiena małego dziecka*, Bydgoszcz 2012.

Jedliński, W., *Dzieje oświaty i kultury w Wolnym Mieście Gdańsku i na Powiślu 1920-1939*, Malbork 1998.

„Gazeta Gdańska”, roczniki w latach 1920-1937, Pomorska Biblioteka Cyfrowa, dostęp z dnia: 16.06.2018.

Autorka: Dominika Ikonnikow

JOANNA MUSZKOWSKA-PENSON

1921-

Lekarka, konspiratorka, działaczka opozycji, bliska współpracowniczka Lecha Wałęsy, urodziła się 25 października 1921 w Warszawie w rodzinie Janiny i Jana. Jej matka wywodziła się z zamożnego rodu warszawskich bankierów Badiorów, natomiast ojciec był wybitnym humanistą, bibliotekarzem.

Tuż po tym jak zdała maturę, wybuchła wojna. Joanna rozpoczęła pracę w konspiracji, przystępując do Związku Walki Zbrojnej. Roznosiła meldunki jako łączniczka, co było niebezpieczną funkcją. Wiosną 1941 roku w trakcie jednej z akcji została aresztowana przez Gestapo i trafiła do więzienia na Pawiaku. W trakcie przesłuchań była bita i poniżana. Kolejne cztery lata spędziła w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück. Po latach wspominała, że ocalała dzięki solidarności, trosce i wsparciu psychicznemu, jakie otrzymała od współwięźniarek. Głód, praca ponad siły, choroby zakaźne stały się jej codziennością. Nadzieję budziła w niej obserwacja ludzkich zachowań, budowanie rodzinnych więzów z innymi osadzonymi, planowanie przyszłości. Wtedy też podjęła decyzję, że zostanie lekarką. Chciała wykonywać zawód, który jest potrzebny w każdych okolicznościach.

Po wyzwoleniu z obozu udała się do Łodzi, w której przebywali jej rodzice. Rozpoczęła studia medyczne, a w ich trakcie poznała męża, wybitnego internistę Jakuba Pensona. Po studiach została skierowana do pracy w Gdańsku, w którym spędziła całe swoje zawodowe życie. Jej systematyczna praca przynosiła owoce – obroniła doktorat, napisała habilitację, a w roku 1976 otrzymała tytuł profesorski. Przez lata pracowała w Klinice Chorób Nerek Akademii Medycznej, była ordynatorem oddziału internistycznego w Szpitalu Wojewódzkim.

W 1980 roku dołączyła do rodzącej się „Solidarności” i została lekarką Lecha Wałęsy oraz jego bliską współpracowniczką. Zaangażowała się w pomoc stoczniovcóm, a później wszystkim, których dotknęły represje stanu wojennego. W swoim mieszkaniu ukrywała opozycjonistów, a na oddziale „przechowywała” ściganych przez Urząd Bezpieczeństwa. Badała tych, którzy wychodzili z internowania lub więzienia i w miarę potrzeby kierowała ich na dalsze specjalistyczne leczenie. Zdobywała i rozdzielala leki oraz sprzęt medyczny, który napływał w ramach pomocy z Zachodu. Za swoją działalność opozycyjną została aresztowana.

Przez całą dekadę lat osiemdziesiątych niosła różnorodne wsparcie potrzebującym. Od 1983 roku współtworzyła ruch hospicyjny w Polsce oraz brała udział w organizacji pierwszego w kraju domowego hospicjum w Gdańsku.

Jej aktywna działalność na wielu płaszczyznach została doceniona – w roku 2006 roku została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a od 2018 roku jest Honorową Obywatelką Gdańska.

Joanna Muszkowska-Penson do dziś podkreśla w swoich wystąpieniach: „Ochrona życia i pokój są najważniejsze!”

Bibliografia

Grzela R., *Było, więc minęło*, Warszawa 2013.

Ladorucki J., *Gdy otworzyli bramy, zaczęłam iść w stronę domu...*, Łódź 2016.

Autorka: Magdalena Stormowska

ANNA MARIA MYDLARSKA

1956-

Scenarzystka, dziennikarka, reżyserka, tłumaczka w Biurze Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w latach osiemdziesiątych. Urodziła się 26 kwietnia 1956 roku w Gdańsku.

Ukończyła I Liceum Ogólnokształcące w Sopocie. Początkowo chciała być aktorką (statystowała między innymi w filmie *Blaszany Bębenek* z 1979 roku) i studiować reżyserię w Łodzi. Jednak za namową męża zdecydowała się zostać w Gdańsku (Idem 2018). Skończyła tu filologię polską ze specjalizacją teatrologiczną pod kierownictwem Marii Janion. W międzyczasie ukończyła profesjonalny kurs języka angielskiego, co przydało jej się w późniejszej pracy. Została dyrektorką Teatru Fort w Gdańsku i od 1 września 1980 roku – specjalistką do spraw dokumentacji artystycznej i reklamy w Państwowym Teatrze Lalki i Aktora Miniatura w Gdańsku. Tego samego dnia zapisała się również do nowopowstałej „Solidarności”.

Strajki w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 roku, podczas których przebywała głównie na placu przed Bramą nr 2, określiły kierunek jej dalszej kariery. Zaraz po zakończeniu strajku rozpoczęła ścisłą współpracę z działem filmowym „Solidarności” i Video Studio Gdańsk. Została również redaktorką biuletynu „Solidarności” w czerwcu 1981 roku. Podczas I zjazdu regionalnego NSZZ w październiku tego roku trafiła do biura prasowego – wydawała między innymi akredytacje zagranicznym dziennikarzom. Tłumaczyła także wywiad Lecha Wałęsy z japońskim dziennikarzem. W ten sposób została najmłodszym tłumaczem w Biurze Tłumaczy Komisji Krajowej. Podczas Zjazdu Delegatów „Solidarności” z całej Polski w Hali Olivii poznała wielu dziennikarzy z całego świata, którzy następnie w czasie stanu wojennego przesyłali jej paczki ze Skandynawii, Niemiec czy Ameryki, również z zagraniczną prasą, o której pisała później w podziemnych biuletynach. W 1984 roku, dzięki poznanej na Festiwalu w Opolu szefowej brytyjskiej sekcji lalkowej w teatrze brytyjskim, została stypendystką British Council. W 1985 roku pracowała w Bałtyckiej Agencji Artystycznej jako specjalistka ds. Festiwalu Sopockiego, rok później zaś w Centrum Edukacji Teatralnej w Gdańsku.

Po wyborach w 1989 roku dostała się na trening dla dziennikarzy w Cardiff. Jako miejsce praktyk wybrała BBC i program kulturalny *The Late Show*. Później na potrzeby filmu dokumentalnego BBC zatytułowanego *Men of Steel* (pl. *Ludzie ze stali*), powstałego na dziesięciolecie „Solidarności”, rozpoczęła badania w tym temacie. Na początku lat dziewięćdziesiątych została wykładowczynią na Drake University w Stanach Zjednoczonych. Po powrocie do Polski zajęła się reżyserią filmów dokumentalnych w gdańskim oddziale Telewizji Polskiej. Przez wiele lat wykładała w Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej oraz na Wydziale Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego.

Od 2008 roku jest kierowniczką działu dokumentacji filmowej i mediateki w Europejskim Centrum Solidarności. Najpierw kierowała zespołem tworzącym filmy na wystawę stałą, a obecnie przeprowadza filmowe wywiady z osobami związanymi z „Solidarnością” i opozycją antykomunistyczną w Polsce. Dzięki jej pracy powstało już około 1300 notacji filmowych, na podstawie których nakręcono blisko 40 filmów dokumentalnych.

Otrzymała: Medal „Solidarności”, nagrodę główną Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich (Polski Pulitzer) za film *Zmierzch emigracji*, nagrodę Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki za film *Przestrzeń oczekiwania*. Została odznaczona medalem Zasłużony Kulturz , Gloria Artis 2016.

Bibliografia

P. Idem, *Solidarność zawiesiła nie tylko moje plany*, 2018, <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/anna-maria-mydlarska-solidarnosc-zawiesila-nie-tylko-moje-plany/9s4jd2m>. Dostęp: 15.10.2018.

Rozmowa z Anna Marią Mydlarską, przeprowadzona w dn. 19.10.2018 przez autorkę biogramu.

Autorka: Anna Zielińska-Fedoruk